

Sąd Najwyższy wyjaśnia...

Obywatelskie inicjatywy ustawodawcze

JERZY SZCZĘSNY

Wielokrotnie, nie tylko na tych łamach, wyrażałem pogląd, że zawód prawnika powinien nieść ze sobą dosyć szczególny stosunek do otaczającego świata, że jest to zawód, którego treścią są sprawy publiczne nawet tam, gdzie jego wykonywanie dotyczy przypadków indywidualnych. Nie ma chyba prawniczej decyzji, prawniczej czynności, która by nie miała skutków publicznych.

Jestli tak, to nie powinno być chyba prawnika nie zainteresowanego materia reguł, jakie przychodzi mu stosować. Wszelki zaś brak zainteresowania i bierność wobec treści prawa spowodowany może być dwoma czynnikami: subiektywnym i wtedy warto zmienić zawód, lub obiektywnym, kiedy klimat życia społecznego i politycznego nie sprzyja swobodnej refleksji prawniczej. Zasięg pracowniczego protestu z lat ubiegłego roku, a także rozmiary społecznych rewindykacji, musiały prowadzić do wniosku, że na pewnym etapie przemian zabiora głos prawnicy. Oni bowiem mogą zapisać treść dokonujących się przemian w języku przepisów prawa.

Wiodąc rolę w organizowaniu glosu prawników, w stymulowaniu swobodnych inicjatyw obywatelskich spełniała już od początku swego powstania Krajowa Komisja Koordynacyjna NSZZ „Solidarność” Pracowników Wyniaru Sprawiedliwości. Pod jej auspicjami odbyły się w Krakowie dwa spotkania. I Ogólnopolskie Forum Prawników Wymiaru Sprawiedliwości było w istocie pierwszym od 1987 r. krajowym zjazdem sędziów. 17 stycznia br. odbyło się bowiem do Krakowa blisko 250 przedstawicieli środowiska sędziowskiego, a także pracowników naukowych, adwokatów, prokuratorów i radców prawnych. Reprezentowanych było na I Forum 65 sądów wojewódzkich i rejonowych z całego kraju, 6 uniwersytetów, 3 instytuty naukowo-badawcze, a także kilka wieloletnich zakładów przemysłowych, w tym „Cecielski” z Poznania i Huta im. Lenina.

Do dyskusji na I Forum przysłał niejednokrotnie wracać na tych łamach, w jej wyniku bowiem narosły się główne nurty i kierunki zmian w ustawodawstwie postulowane przez czynnik społeczny. Najważniejszym jednak skutkiem I Forum z publicznego punktu widzenia było powołanie Centrum Obywatelskich Inicjatyw Ustawodawczych — społecznego gremium programującego, dyskutującego i przygotowującego projekty społeczne ustaw lub ich nowelizacji. Bez wątpienia czynnik stymulacyjny taki właśnie tryb uwewnętrznienia społecznej inicjatywy były losy projektu ustawy o cenzurze. Doświadczenia tu zdobyte świadczą o tym, że optymalnym modelem prac ustawodawczych jest model dwutorowego opracowywania projektów. Powstające w gabinetach ministerialnych projekty muszą być korygowane przez projekt społeczny, będące wyrazem niezależnej opinii i jako takie stanowić alternatywę uzgodnioną tam, gdzie się to udaje w bezpośrednich pracach obu stron, tam zaś gdzie jest to niemożliwe winny zawierać rozwiązania wariantowe, przedkładane w takiej wersji Sejmowi.

Ten sposób tworzenia prawa zyskał sobie powszechną akceptację społeczną. W ankiecie, która Krajowa Komisja Koordynacyjna rozesyłała do okręgów, 99 proc. osób opowiedziało się za opracowywaniem społecznych projektów nowelizacji ustaw przez prawników praktyków i pracowników naukowych. Wynik tej ankiety nie może nikogo zaskakiwać. Jest on bowiem prostą konsekwencją dotychczasowego wpływu czynnika społecznego na kształt projektowanych aktów prawnych, jest swoistym votum nieufności wobec trybu pozornych konsultacji dokonywanych przez fasadowe i nastawione raczej na apologetykę oficjalnych propozycji konwentyk.

Do prac w Centrum Obywatelskich Inicjatyw Ustawodawczych zgłosiło akces wielu wybitnych teoretyków prawa z Polskiej Akademii

Nauk, uniwersytetów, a także praktyków prawa. Społeczna praca na rzecz projektów nowelizacji zgłosił sędziowie z Sądu Najwyższego oraz szeregi wybitnych adwokatów, prokuratorów i radców prawnych.

Społeczna Komisja Kodyfikacyjna pracująca pod kierunkiem prof. Władysława Wołtera przygotowała na II Forum (Kraków 12-13 czerwca) wstępne projekty nowelizacji kodeksu karnego, kodeksu postępowania karnego w dwu wariantach — z sędzią śledczym i bez sędziego śledczego (wariant prof. Alfreda Kalfala). II Forum przedyskutowało przygotowane przez Komisję Zakładową NSZZ „Solidarność” założenia reformy ustawy o Sądzie Najwyższym. Prokuratorzy zrzeszeni w „Solidarności” przedstawili projekt nowelizacji ustawy o prokuraturze.

Przed wszystkim zaś owocem społecznej pracy są zatwierdzone przez Krajową Komisję Koordynacyjną założenia nowelizacji prawa o ustroju sądów powszechnych, prawa, które zarówno w opinii uczestników Centrum, jak i opinii publicznej, winno być ustanowione w przyszłości kładąc niezawisłość i samostojność sędziowską.

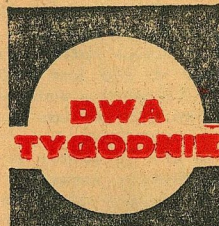
W końcowej fazie przygotowań znajdują się prace nad zmianami w kodeksie karnym wykonawczym oraz kodeksem wykroczeń. W ramach Centrum prowadzone są prace szeroko rozumianej komisji ds. prawa cywilnego. Kieruje nimi prof. Stefan Grzybowski z UJ przy współpracy profesorów: A. Agnieszki, A. Koppia, J. Ignatowicza, J. S. Skapskiego, J. Skapskiego, A. Stelmachowskiego, A. Wasilewskiego, C. Żalawskiego. Prace tego zespołu obejmują zagadnienia prawa spółdzielczego, rolnego, autorskiego, prawnego, lokalowego, gospodarki terenami w miastach, ochrony środowiska, ochrony konsumenta oraz kodeksu cywilny i procedury cywilnej. Prof. Tadeusz Zieliński kieruje pracami komisji ds. prawa pracy i ubezpieczeń społecznych, zaś zmiany w prawie administracyjnym dyskutuje zespół pod przewodnictwem prof. Wacława Dawidowicza. Niedawno rozpoczęła pracę komisja ds. prawa gospodarczego, której przewodniczy prof. Stanisław Włodzka.

Ten niezwykle co do rozmiarów zakres prac reformatorskich świadczy z jednej strony o skali społecznie odczuwalnych zmian, a z drugiej zaś jest widoczny dowód na bogactwo obywatelskiego myślenia, które wyzwolone z więzów niesamodzielności daje dowód, że w rzeczach prawników polskich tkwi ostry i jasny ładunek możliwości i nieprzebrębna pasja publicznej aktywności. Aktywności, która owocuje tekstami projektów zmian prawa tworzonego przy udziale społeczeństwa dla niego samego.

Ten plan obywatelskiego myślenia godzien jest szerokiego upowszechnienia i przedyskutowania. Tak było pomyslane II Ogólnopolskie Forum Prawników w Krakowie.

Do treści Forum, a także projektów zgłaszanych przez Centrum Obywatelskich Inicjatyw Ustawodawczych będziemy na tych łamach wracać, prezentując je pod wspólnym tytułem. Chodzi przecież o prestiż prawa, a więc o sprawę, która w opinii publicznej waży bardzo wiele. Chodzi także o rolę, jaką prawo ma do spełnienia w procesie konstrukcji życia narodu i państwa. Zabierając głos podczas II Forum przewodniczący Małopolskiej „Solidarności”, Mieczysław Gil, nawiązał właśnie do tej roli. „Miał czas konfrontacji — stwierdził — już czas, by siły naszych robotniczych mięśni naciągnąć z siłą waszego intelektu. Nasze interesy są wspólne, a jednym z nich jest sprawiedliwe, materialne prawo. Stąd ranga prawników chcących takie prawo tworzyć. Tam gdzie system nie ogranicza swobod obywatelskich, tam zawsze obywatelskie inicjatywy owocują z pozytywnym dla kraju, dla państwa i narodu...”

Deklarując dalsze poparcie dla Centrum ze strony Ośrodka Badań Społecznych MKZ „Małopolska” zlokalizowanym w Hucie im. Lenina, M. Gil wyraził pogląd, iż roli prawników w obecnym czasie nie sposób przecenić. Podpisując się pod pracami tych wszystkich, którym nie obojętny jest kształt prawa, jakie stosują.

UCHWAŁA ZW ZPP W BIAŁYMSTOKU

Zarząd Wojewódzkiej Zrzeszenia Prawników Polskich w Białymstoku na swym plenarnym posiedzeniu w lutym br. podjął uchwałę, w której wyraża opinię o ZG ZPP o zorganizowanie ogólnokrajowej narady przedstawicieli wszystkich zawodów prawniczych. Celem narady byłoby przedyskutowanie na szerokim, reprezentatywnym forum aktualnych problemów nurtujących środowisko prawnicze. W obecnej sytuacji społeczno-politycznej kraju, środowisko prawnicze powinno bowiem — zdaniem Zarządu Wojewódzkiego — zająć jednoznaczne stanowisko wobec zachodzących przemian. Wypowiedzi uczestników postulowanej narady mogłyby stanowić materiał wyjściowy do opracowania szczegółowego, ofensywnego i powszechnie akceptowanego programu działania Zrzeszenia na najbliższy okres, czego nie może zastąpić uchwała X Zjazdu, formułowana w zupełnie innych warunkach. Uchwała prawników z Białegostoku przesłana do innych zarządów wojewódzkich ZPP spotkała się z aprobatą większości z nich.

WSPÓLNE SEMINARIUM O PRAWORZĄDNOŚCI

Swoista odpowiedź na polajawiające się w miejscowych środowiskach masowego przekazu publikacje zarzucające nieprawidłowe działanie niektórych organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości było zorganizowane w dniu 8.VI br. przez Zarząd Wojewódzki ZPP przy współudziale Oddziału SDP w Białymstoku seminarium nt. „Praworządność w praktyce organów wymiaru sprawiedliwości i ścigania województwa białostockiego”.

Przed licznym zebraniem audytorium prawnicy i dziennikarze przedstawili szereg referatów i doniesień: dr M. Konieczny: Zasady praworządności w prawie karnym, adw. R. Kozłara: Główne zasady procesu karnego w praktyce, red. B. Hryniewicz: Społeczny odbiór pracy trzech współzawodników wymiaru sprawiedliwości — sądu, prokuratury i adwokatury, adw. J. Korsak: Zasady dotrzymywania niewinności a publikacje prasowe i radiowo-telewizyjne, prof. M. Sasinowski: Zasada legalizmu w praktyce, adw. L. Lebzienstein i prof. H. Winnicki: Kontradiktoryjność w postępowaniu przygotowawczym i sądowym, prof. S. Milekiewicz-Jaworska: Praktyka dopuszczania do udziału w postępowaniu przygotowawczym przedstawicieli społecznych w świetle prawa i dobra śledztwa, prof. Z. Fannert: Arsył tymczasowy — podstawy prawne i faktyczne, radca prawny — adw. Z. Młynarczyk: Kształtowanie kultury prawnej społeczeństwa w lokalnych środowiskach masowego przekazu oraz prof. J. Ciesielski: Sądowa kontrola nad stosowaniem przez prokuraturę tymczasowego aresztowania.

Zauważalne są pozytywne efekty wspólnego przedyskutowania tej problematyki. (Z.M.)

KONFERENCJA KURATORÓW

Przez dwa dni (25 i 26.VI br.) obradowali na Krakowie Kuratorzy Sprawiedliwości w Warszawie przedstawiciele kuratorów zawodowych dla dorosłych i z sądów rodzinnych. W konferencji uczestniczyli m.in. wiceminister sprawiedliwości Maria Reszt, Lechowicz, dyrektorzy Departamentów: Karnego MS J. Miłkos, Rodzinno W. Patulski, wicedyrektor Departamentu Kady J. Kosiński oraz przedstawiciele władz związków zawodowych NSZZ „Solidarność” NSZZ Pracowników Wymiaru Sprawiedliwości i Związku Pracowników Państwowych i Społecznych. Obrady poświęcone były omówieniu problemów zawodu kuratorskiego i specyfiki pracy kuratora w kontekście opracowywanego, obecnie rozporzą-